

Bron: Officiëel Orgaan van den FNZ.
1927 nr. 02- blz.17, 18 en 19

Deze week verschijnt

BOTERCONTROLE IN NEDERLAND

DOOR

Dr. Ir. W. H. C. KNAPP I.i.

Dit boek omvat de geschiedenis der Nederlandsche Botercontrole in verband met de boterwetgeving en -handel in den ruimsten zin des woords, benevens alle belangrijke wetten, besluiten en beschikkingen hierop betrekking hebbende en vele tabellen en graphieken de productie en den handel in boter en margarine betreffende.

Verkrijgbaar bij het Secretariaat van den F. N. Z., -
Hugo de Grootstraat 13, Den Haag
Prijs franco per post f5.50 bij vooruitbetaling,

DE SCHRIJVER

Kroniek.

De geschiedenis der Nederlandsche Botercontrôle.

Op Donderdag 6 Januari j.l. heeft aan de Landbouwhoogeschool te Wageningen de promotie plaats gehad van Ir. W. H. C. Knapp tot doctor in de landbouwkunde op het proefschrift: *Botercontrôle in Nederland.*

Deze promotie verdient om meerdere redenen onze aandacht.

Ten eerste het onderwerp.

Botercontrôle en zuivelbereiding zijn, zooals vrijwel vanzelf spreekt, zeer nauw aan elkaar verwant; in ons land is dit in bijzonder sterke mate het geval, omdat het instituut onzer botercontrôle door zijn particulier en vrijwillig karakter iets bijzonders heeft, maar ook omdat de botercontrôle er in zoo belangrijke mate toe heeft bijgedragen, dat de naam onzer boter, die in het laatst der vorige eeuw zoo belangrijk geleden had door de praktijken van knoeiers, weer geheel in eere hersteld is en de aanduiding „Hollandsche boter" in het buitenland thans weer als een cachet van meerwaardigheid wordt beschouwd. Van welk belang dit voor onzen export is, valt moeilijk onder cijfers te brengen.

Waar deze botercontrôle van zooveel belang is ook nog voor onze hedendaagsche zuivelbereiding en zij door haar particulier en vrijwillig karakter voor een belangrijk deel berust op de medewerking der belanghebbenden, moet het van groote beteekenis worden geacht, dat vooral de beoefenaars der zuivelbereiding goed op de hoogte zijn met het doel en wezen dezer contrôle, opdat zij deze ten allen tijde steunen niet alleen, maar zich ook wachten voor handelingen, die hare grondslagen in gevaar zouden kunnen brengen of haar prestige verlagen.

Nu is het onderwerp in het proefschrift geheel geschiedkundig in verband met de boterwetgeving en -handel behandeld, zoodat de lezer niet alleen uitvoerig omtrent de vóórgeschiedenis, maar ook omtrent den gang van zaken bij de botercontróle, de boterwetgeving en den boterhandel in ons land wordt ingelicht, terwijl hij in het boek een schat van gegevens daaromtrent vindt, zooals nergens anders te vinden is.

De totstandkoming van dit werk moet dan ook als een belangrijke gebeurtenis op het gebied der Nederlandsche zuivelbereiding worden beschouwd, daar ieder, die zulks wenscht, thans zonder veel moeite geheel op de hoogte kan komen van een der belangrijkste steunpilaren van dezen tak van volkswelvaart. Totnogtoe bestonden de in dit boek verwerkte gegevens ook wel, maar ze lagen her en der verspreid en voor iemand die op dit gebied iets weten wilde, was het vaak heel moeilijk de juiste gegevens bij elkaar te krijgen, al werd dit dan ook vergemakkelijkt door het nog in leven zijn van de meeste personen, die aan de totstandkoming der botercontróle hebben meegewerkt en die steeds bereid bleken de noodige inlichtingen te geven. Men zal begrijpen, dat het afgaan op deze - ten deele persoonlijke - herinneringen elk jaar meer bezwaren gaat opleveren en eenmaal zal er een tijd komen dat men deze geheel mist.

Het was daarom noodig, dat alles vóór dien tijd chronologisch en systematisch te boek gesteld werd, opdat het nageslacht zich - indien het dit wenscht - op eenvoudige wijze de geschiedenis der botercontróle kan eigen maken en er niets van dit belangrijke werk verloren gaat.

Dat een beter inzicht in de ware beteekenis der botercontróle noodig is dan totnogtoe en vooral de laatste jaren het geval was, werd ook te dezer plaatse meermalen betoogd. Deze beteekenis leert men het best kennen uit de geschiedenis omdat daarbij de motieven naar voren treden van het „waarom". In vele gevallen blijkt dit uit den tegenwoordigen gang van zaken niet zoo duidelijk meer, maar tóch is het noodig dit te weten, zal men verschillende maatregelen naar waarde kunnen schatten en.... weten te respecteeren.

Ten tweede de totstandkoming.

Het was in verband met een door schrijver dezes gehouden inleiding in de algemeene vergadering van den F. N. Z. op 22 Augustus 1923 over *De Nederlandsche Botercontróle en wat daarmede verband houdt*, dat dit onderwerp een punt van bespreking uitmaakte op de eerste daarop volgende vergadering van het Dagelijksch Bestuur en dat de wenschelijkheid werd betoogd om de geschiedenis der Nederlandsche botercontróle in den meest uitgebreiden zin te doen te boek stellen. Het was vooral den inleider duidelijk geworden dat er op dit gebied veel materiaal bestond maar dat het feitelijk een onmogelijkheid was hiervan in een beperkten tijd een goed overzicht te krijgen, omdat het te zeer verspreid was.

Het denkbeeld over de geschiedenis der Nederlandsche botercontróle te laten schrijven vond instemming bij het bestuur en het kwam er toen alleen nog maar op aan, iemand te vinden, die de capaciteiten en de lust zou bezitten, zich aan deze belangrijke taak te wijden. De gedachten gingen direct in de richting van een afgestudeerde van Wageningen, en de heer W. H. C. Knapp, i.i. die bij de in 1924 vanwege den F. N. Z. gevoerde reclame voor het gebruik van natuurboter en het rijksbotermerk den secretaris geassisteerd had, werd bereid gevonden de geschiedenis van de botercontróle als onderwerp te nemen voor zijn proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de landbouwkunde.

Op deze wijze kregen wij een gelukkige samenwerking tusschen kapitaal en arbeid, of, wil men liever, tusschen organisatie en wetenschap en kon een werk tot stand komen, dat voor beiden afzonderlijk, vrijwel tot de onmogelijkheden zou hebben behoord.

Het spreekt vanzelf, dat de heer Knapp in de behandeling van zijn onderwerp algeheele vrijheid werd gelaten, hetgeen de waarde van een boek als dit ongetwijfeld ten goede moet komen, omdat men hierdoor een persoonlijke, kritische en objectieve beschouwing van den schrijver heeft, ook van hetgeen door den F. N. Z. zelf in den loop der jaren met betrekking tot de botercontrôle is verricht.

Er komen daardoor in het boek wel gedeelten voor, waarmede de leiding van den F. N. Z. het niet eens is. Men heeft dit echter voor deze uitgave geen bezwaar gevonden en mogelijk komen wij hierop te eeniger tijd nog wel eens terug.

Ten derde de samenstelling.

Door zijn rijken en omvangrijken inhoud, welke zich niet alleen beperkt tot de botercontrôle, -wetgeving en -handel, maar o.a. ook bevat een overzicht van de geschiedenis der rundveehouderij, de opkomst der margarine-industrie en de economische beteekenis der boter- en margarinenerijverheid van ons land behandelt, vormt dit boek een belangrijke bijdrage tot de kennis der Nederlandsche zuivelindustrie in haar ruimste beteekenis.

De hier genoemde onderwerpen vormen een belangrijk deel der beide eerste hoofdstukken. Dan worden behandeld de boterwet van 1889 en de werking dezer wet, vervolgens de boterwetten van 1900 en die van 1908, waar tusschendoor behandeld worden het botercontrôlestelsel en het rijks-toezicht en onze botercontrôle in binnen- en buitenland. Daarna wordt behandeld (na de wet van 1908) de verdere werking en ontwikkeling van het botercontrôlestelsel.

Deze hoofdstukken vormen de kern van het boek en beslaan niet minder dan 384 bladzijden. Zij die het boek ter hand nemen en zelf de geschiedenis der botercontrôle hebben „meegemaakt“, zullen op verschillende plaatsen oude bekenden ontmoeten, hun aandacht zal echter ook getrokken worden door feiten en gebeurtenissen, die ook voor hen nog nieuw zijn of mogelijk reeds zoodanig in het geheugen vervaagd werden, dat zij hun nu als nieuw weer toeschijnen. Het geheel zal voor hen een lectuur van opfrisschenden aard zijn, waardoor zij weer worden terug verplaatst in hetgeen vroeger werd mee doorgeleefd onder nog zoo geheel andere omstandigheden, waardoor zij het toen ook ongetwijfeld met andere oogen hebben aangezien dan thans.

De jongeren, die het meeste slechts van „hooren zeggen“ hebben, zullen er een niet minder belangwekkende lectuur in vinden. Het zal voor hen het oude zijn dat nieuw wordt en veel zal hun duidelijk worden, wat zij totnutoe feitelijk maar op gezag van de ouderen moesten aannemen. Dit zal het hun mogelijk gemakkelijker maken de vele eischen der contrôle, die hun nu misschien wel eens onlogisch en overdreven hebben toegeschenen, te billijken en met meer overtuiging uit te voeren. Vooral hopen wij, dat de harten der jongeren, die de geschiedenis der botercontrôle niet hebben meegemaakt, maar ze uit dit boek zullen leeren, even warm voor de contrôle zullen gaan kloppen als dit bij zooveel ouderen het geval is.

De botercontrole toch moet en mag niet als een politiemaatregel worden aangezien, het moet blijven een vrijwillige contrôle, die men zichzelf oplegt en bij de goede uitvoering waarvan elke eerlijke zuivelbereider het hoogste belang heeft, zoodat van hem ook verlangd mag worden dat hij er naar zijn beste krachten toe zal medewerken dat ze steeds zoo goed mogelijk functioneert.

Indien dit bereikt wordt, dan is het doel met het boek volledig bereikt en zijn de moeite en kosten die schrijver en uitgever er zich voor getroost hebben, meer dan voldoende beloond.

Na bovenstaande zal het duidelijk zijn, dat wij het boek gaarne zoo ruim mogelijk verspreid zouden zien; wij bevelen het vooral ter lezing aan aan degenen die een leidende functie in de zuivelbereiding bekleeden of deze in de toekomst op zich zullen hebben te nemen, opdat zij goed op de hoogte komen van wat de Nederlandsche botercontrole beteekent en aan welke eischen deze zal moeten blijven voldoen, zal ze blijven wat ze bij den eersten opzet geweest is, n.l. een vrijwillige contróle, voor en door de zuivelbereiders uitgeoefend ter behoud en bevestiging van den goeden naam van ons product.

Als aanhangsel bevat het boek in een aantal bijlagen alle wetten, koninklijke besluiten en ministeriële beschikkingen welke van eenige beteekenis zijn en die in het boek zelve worden behandeld, terwijl er verder de noodige tabellen en graphieken aan zijn toegevoegd, aangevende o.a. de in- en uitvoer van boter van 1880 tot en met 1925, de productie van boter en margarine van 1893 tot en met 1925, de prijzen en het verbruik van boter en margarine, die der eerste van 1831 af. Verder wordt er een óverzicht gegeven van het in de zuivel- en margarinenijverheid werkzame aantal personen. De graphieken van enkele dezer cijferreeksen vergemakkelijken het overzicht.

Uit een en ander moge gebleken zijn, dat het boek vele gegevens bevat, welke de zuivelbereider voor en na noodig heeft en dat het hem antwoord geeft op vele vragen welke zich in de praktijk kunnen voordoen. Wij hopen dan ook dat het boek in handen komt van allen die dagelijks met de botercontróle te maken hebben en vooral van degenen, die daarbij een verantwoordelijke positie tegenover anderen bekleeden. Wij zouden daarom alle aangesloten fabrieken willen adviseeren, minstens één exemplaar van dit boek te bestellen, daar het naast het mooiste gedeelte der geschiedenis onzer zuivelbereiding, een schat van gegevens bevat, waarvan elke zuivelbereider dagelijks het gemak en het voordeel kan ondervinden, ze onder zijn onmiddellijk bereik te hebben.

Aan Dr. Knapp komt de groote verdienste toe dit standaardwerk tot stand te hebben gebracht. Met werkelijk buitengewone wilskracht heeft hij zich van zijn taak gekweten, waaraan hij meer dan twee jaren vrijwel onafgebroken heeft gearbeid. Het moet hem vaak wel eens een onmogelijkheid zijn toegeschenen om in al de regelingen, besluiten e.d. den juisten weg te vinden en uit mededeelingen, hier en daar opgedaan, courantenberichten enz. te reconstrueeren hetgeen destijds was voorgevallen.

Intusschen, hij heeft het werk op loffelijke wijze volbracht en de vorige week is de kroon op zijn werk gezet, toen de Rector-Magnificus der Landbouw Hoogeschool hem het diploma zijner promotie tot doctor in de landbouwkunde overhandigde.